

атмасферных ападкаў, якіх у “Слоўніку фразеалагізмаў” у 2 тамах І. Я. Лепешава выдзелена 67 адзінак і якія былі прааналізаваны з граматычнага боку. Больш падрабязна спынімся на марфалагічнай характарыстыцы толькі адной групы фразеалагізмаў – назоўнікавых.

Каб суаднесці фразеалагізм з пэўнай часцінай мовы, трэба карыстацца трыма паказчыкамі: семантычным, марфалагічным і сінтаксічным. Сярод фразеалагізмаў з найменшым кампанентам віду атмасферных ападкаў вызначана 6 назоўнікавых фразеалагізмаў: *залаты дождж* ‘вялікія грашовыя сумы, прыбыткі’, *летаішні снег* ‘тое, што беззваротна мінула і нічога не варта’, *манна нябесная 2.* ‘багацце падазронага паходжання’, *вайна з ветракамі* ‘дарэмная трата сіл, здольнасцей у барацьбе з уяўнай небяспекай ці несапраўднымі цяжкасцямі’, *узвей-вецер* ‘легкадумны, пусты чалавек; ветрагон’, *бура ў шклянцы вады* ‘моцнае хваляванне, шум, спрэчка з-за дробязных прычын’.

Назоўнікавыя фразеалагізмы маюць катэгорыі адушаўлёнасці / неадушаўлёнасці, роду, ліку, склону. Пры разглядзе вызначаных фразеалагізмаў катэгорыя адушаўлёнасці выявілася толькі ў фразеалагізме *узвей-вецер*, усе астатнія адзінкі з’яўляюцца неадушаўлёнымі. Паводле родавай прыналежнасці яны адносяцца да мужчынскага (*узвей-вецер, залаты дождж, летні снег*) і жаночага (*манна нябесная, вайна з ветракамі, бура ў шклянцы вады*) роду. Усе вызначаныя фразеалагізмы ўжываюцца ў форме адзіночнага ліку. Адносіны назоўнікавага фразеалагізма да іншых слоў у сказе або ў словазлучэнні паказваюцца з дапамогай катэгорыі склону. Скланенне фразеалагізма праяўляецца праз фармальны паказчык пэўнага склону – канчатак галоўнага кампанента. Калі фразеалагізм мае структуру атрыбутыўна-іменнага словазлучэння (тыпу *залаты дождж*), то пры змяненні па склонах змяняюцца канчаткі абодвух кампанентаў, напрыклад: *Я гавару аб Амерыцы прадпрыемцаў, бізнесменаў, пражорлівых і ненасытных манапалістаў, для якіх вайна была не чым іншым, як залатым дажджом, невычэрпнай крыніцай шалёных прыбыткаў і звышпрыбыткаў* (Лынькоў).

А. А. Чэкан

Навук. кір. **Т. А. Фіцнер,**

канд. філал. навук, дацэнт

ЛІРЫКА КАХАННЯ Ў РАННЯЙ ТВОРЧАСЦІ ЯНКІ КУПАЛЫ

Каханне і любоў складаюць галоўны эмацыянальна-сэнсавы цэнтр паэтычнага свету кожнага аўтара. Не выключэнне ў гэтым плане і Я. Купала. Яго любоўныя вершы маюць некалькі адрасатаў, сярод якіх варта найперш узгадаць Паўліну Мядзёлку і Уладзіславу Станкевіч.

Паўліне Мядзёлцы (паэт не толькі быў закаханы ў дзяўчыну, а і прапанаваў ёй “падзяліць з ім долю ў жыцці”) прысвечаны вершы “Таей даўгажданай”, “Быў гэта сон”, “Снілася дзяўчыне”, “Сыйду”, “А яна...”. Іх аналіз выяўляе няспраўджанасць спадзяванняў лірычнага героя адносна абранага аб’екта захаплення. “Даўгажданая” не прыйшла, лірычны герой застаецца “з сваім сумам”, са сваімі “вернымі другамі” – горам, нядоляй, жальбай, якія дапамагаюць яму “лячыць нязлечаныя раны” [1, с. 285] (“Таей даўгажданай”). Спадзяванні паэта, “Што вось інакшая яна // І пойме болю майго стогн, // Зірне ў душу маю да дна” [1, с. 281], не спраўдзіліся (“Быў гэта сон”). Анафара “быў гэта толькі сумны сон” акцэнтуюе ўвагу на моцных перажываннях лірычнага героя, дапамагае зразумець яго душэўныя пакуты, разгубленасць. Разам з тым ён годна прамаўляе: “Сыйду са сцежкі я тваёй” [1, с. 287] (“Сыйду”). Падсумаваннем адносінаў паэта да П. Мядзёлкі можна лічыць верш “А яна...”, дзе лірычны герой пазбаўлены ўжо ідэалізаваных уяўленняў адносна каханай.

Не заўсёды Купалу апаноўваў змрочны настрой. Неўзабаве ў яго жыцці з’явілася Уладзіслава Станкевіч, якая раздзяліла шлях Купалы-паэта. Уладцы прысвечаны такія

вершы, як “Мусіць, трэба было”, “Успомні!”, “Гэй ты, дзяўчына, кветка-лілея...”. Яны не выяўляюць страснага пачуцця да адрасата, гэта хутчэй споведзь сябру аб жыццёвых няўдачах, любоўных у тым ліку (“Мусіць, трэба было”), нараканне на адзіноту (“Успомні!”), пошук роднай душы: “Дух такі вольны вольнага духа // Пойме” [1, с. 266] (“Гэй ты, дзяўчына, кветка-лілея...”).

Як бачна, трагічнасць светабачання Я. Купалы прысутнічае і ў яго любоўнай лірыцы. Неадпаведнасць паміж марамі пра каханне і рэалізацыяй гэтага пачуцця ў жыцці паэта выявілася ў вершах, прысвечаных П. Мядзёлцы. Што да вершаў, адрасатам якіх з’яўляецца Уладка Станкевіч, то іх адрознівае меншы напал пачуцця і драматызму. Адрасат іх хутчэй сябар лірычнаму герою, чым каханая.

Літаратура

1 Купала, Я. Вершы. Пераклады 1911–1971. Т. 3. / Я. Купала. – Мінск: “Навука і тэхніка”, 1973. – 432 с.

МГУ им. А. А. Кулешова

Т. А. Макаранка

Навук. кір. Д. А. Доўгаль,

ст. выкладчык

ВОБЛАКА ТЭГАЎ ЯК ПРЫЁМ ВІЗУАЛІЗАЦЫІ НА ЎРОКАХ ЛІТАРАТУРНАГА ЧЫТАННЯ Ў ПАЧАТКОВЫХ КЛАСАХ

А. А. Вярбіцкі разумее візуалізацыю як “згортванне разумовых працэсаў у наглядны вобраз: будучы ўспрынятым, вобраз можа быць разгорнуты і служыць апорай адэкватных разумовых і практычных дзеянняў” [1, с. 96].

Існуе вялікая разнастайнасць традыцыйных спосабаў візуалізацыі ўрока літаратурнага чытання: апорныя канспекты, схемы, табліцы, планы, разгорнутыя пытанні і адказы, прэзентацыі, відэаролікі, фрагменты кінафільмаў і інш. Аднак з развіццём камп’ютарных тэхналогій з’явіліся і новыя сродкі візуалізацыі: інфаграфіка, інтэлект-карты (логіка-сэнсавыя мадэлі), воблака слоў, стужка часу, калаж і інш. Воблака слоў, або тэгаў, – гэта візуальнае прадстаўленне спісу катэгорый або тэгаў, таксама званых ярлыкамі, ключавымі словамі і да т.п. Воблака слоў арганізавана па прынцыпе гіперспасылак, дзе слова мае тым большы памер у воблаку, чым часцей яно сустракаецца на сайце / у тэксце.

У ходзе педагагічнай практыкі ў 4 “А” класе ДУА “СШ №43 г. Магілёва” былі праведзены ўрокі літаратурнага чытання з выкарыстаннем аблокаў тэгаў. Напрыклад, распрацаванае намі воблака тэгаў па вершы Анатоля Астрэйкі “Плошча Перамогі” (гл. малюнак 1) з’яўляецца дыдактычным сродкам для акцэнтавання ўвагі на ключавых словах твора.

Практыка паказвае, што выкарыстанне воблака тэгаў на ўроку чытання дазваляе зрабіць працэс навучання больш зразумелым і ясным, а таксама, што немалаважна, цікавым і запамінальным. Яркія зрокавыя вобразы спрыяюць трываламу засваенню вучэбнага матэрыялу.